

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ

AYLIK DERGI

CUMHURİYET SAYISI

Sayı: 72

1 Lira

Ekim 1968

BİBLİYOGRAFYA:

KİTAPLAR :

Ahmet CAFEROĞLU. *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. TDK yay. No. 260. İstanbul 1968. XV+320 sahife. Fiyatı: 40.00 TL.

Profesör Dr. Ahmet Caferoğlu yıllardan beri beklenen *Uygur Sözlüğü*'nün ikinci baskısını nihayet yapmış bulunmaktadır. *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*'nün birinci baskısı 3 ayrı fasıkül halinde Türkiyat Enstitüsü'nün yayınları arasında çıkmış idi. (*Uygur Sözlüğü*: Birinci bölüm, A.K. İstanbul 1934 s. XV+80; *Uygur Sözlüğü*. İkinci bölüm K-S. İstanbul. 1937. s. 81-160; *Uygur Sözlüğü*. Üçüncü Bölüm. S-Z. İstanbul. 1938 s. 161-240).

Türk Dili Tarihine bir göz atacak olursak Orhun Türkçesinin bitiminden hemen sonra Uygur Türkçesinin başladığını görürüz. Kendisini XVIII. asrın sonlarına kadar muhafaza eden Uygur yazısı da Orhun alfabesinden sonra Türklerin kullandığı ikinci büyük alfabedir.

Uygur hurufatı ile yazılan metinler bugün iki bölüme ayrılmaktadır. Birincisi Çince, Sanskritçe, Moğolca.. vs.'den yapılan tercümeledir ki bu metinler umumiyetle budist, mani, hristiyan Uygurlara ait dîni metinler, eski hint hikâyeleri, eski çin hikâyeleri... olan metinlerdir. Bu metinlerin kelime kadrosu Türkçe kelimelerin haricinde büyük ölçüde Sanskritçe, Moğolca, Çince... kelime ve istilah kadrosu ile takviye edilmiştir.

İkinci bölüme ayırdığımız metinler ise umumiyetle daha sonraki tarihleri taşıyan ve müşterek Orta-Asya Türkçesi'nin dil hususiyetleri ile kelime kadrosunu ihtiva eden ve aynı zamanda arap

harfli nüshası olan metinlerdir. *Muhabet-nâme, Bahtiyâr-nâme, Mirâç-nâme, Attar'ın Tezkiretü'l-Evliyâ* tercümesi, *Kutatgu Bilig, Atebetü'l-hakâyık..* gibi eserler bu bölüme girmektedirler.

Profesör Caferoğlu'nun *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü* işte bu ilk Uygurca dîni-edebî metinlerin kelime kadrosunu ihtiva etmekte ve bu sahayı tamamen aydınlatmaktadır.

Birinci baskısına nisbetle en az iki misli çoğaltılan kelime kadrosu 7500 civarındadır. Bu baskıda, birinci baskıda verilen uzun izahlardan ve fazla kaynak gösterilmekten kaçınılmıştır. Birinci baskının bir nevi mukayeseli sözlük olmasına mukabil, ikinci baskı, daha zengin kelime kadrosu ile sadece Eski Uygur Türkçesi'nin tarihi sözlüğü olmak vasfını kazanmıştır. Bu kelime kadrosunda yabancı kelimelerin de mümkün olduğu kadar asıllarının belirtilmesine çalışılmıştır. Böylece türkçe kelime kadrosuna nisbetle Uygur dilindeki yabancı kelime nisbeti belli olmuştur. Yabancı kelimelere bir göz atılırsa, bunların umumiyetle türkçede karşılığı olmadığı için tercümede aynen kullanılan hukuk, iktisat, ticaret.. istilahları olduğu görülür.

Bu baskıda taranan 39 eserin haricinde terim mahiyetinde olan kelimelere de o kelimenin izahında kaynak gösterilmiştir. Böylece müellifin gördüğü kaynak sayısı 100'e yaklaşmıştır.

Bilindiği gibi bu cins ilmi eserlerin yayınlanmasında teknik imkânsızlık sebebi ile bir kısım transkripsiyon hatalarının önüne geçilememektedir. Sözlüğün sonuna konulan yanlış-doğru cedveli bu konudaki tereddüdü de silip süpürmekte ve eserin ilmi bütünlüğünü tamamlamaktadır.

Profesör Ahmet Caferoğlu bu eseri ile şüphesiz büyük bir boşluğu doldurmuştur. Müellifi candan tebrik eder, basıma hazır olan *Azerî Türkçesi*

Sözlüğü'nün ve *Türk Dili Tarihi'nin* müteakip ciltlerinin neşrini bir an önce sağlamanı temenni ederiz.

Osman F. Sertkaya

TÜRK KÜLTÜRÜ

Yayınlayan : Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü

İmtiyaz sahibi : Prof. Dr. Ahmet Temir

Yaz işleri müdürü : Doç. Dr. Şerif Baştav

İdare yeri : Tunus Cad. 16, Bakanlıklar — Ankara, Tel: 12 06 56 — 17 73 47

Dizilip basıldığı yer: Ayyıldız Matbaası A.Ş., Yenışehir — Ankara, Tel: 12 87 99
